

RADIKALSKI GLASNIK

ORGAN NARODNE RADIKALNE STRANKE.

Uredništvo in uprava v Ljubljani, Wolfova ul. 1/l. — Naročnina: celoletno Din 25, polletno Din 12, četrletno Din 7.

Strankina vzgoja

Dr. Vladimir Ravnihar.

Politika v najširšem pomenu besede obravnava vse zadeve javnega življenja, v ožjem pomenu pa opredeljuje tvoje stališče napram narodu in državi. Zahteva od tebe odgovor na vprašanje, kako si zamišljuješ gospodarsko in socialno ureditev naroda in v daljni posledici države, v kateri kulturni smeri naj se giblje ta ureditev, tako da ne samo tebi zajamčuje mirno in varno življenje, ampak vsestranski napredek — celoti. To celoto hočemo imeti čim popolnejšo, čim lepšo in boljšo, da vzdrži konkurenčni boj s sosedi, pa tudi za to, da ti vzajemno nudi čim več dobrin kot članu velike narodne in državne družine.

Politične stranke niso torej nič drugega nego skupine ljudi, ki so si v eni skupini glede politike napram narodu in državi istega mišljenja in naziranja, ki to naziranje formulirajo v programih in označijo sredstva in pota v svrhu dosege svojega programa, svojega političnega cilja.

Jasno je, da ti programi ne morejo imeti drugačne nego etično vsebino, ker prvenstveno etičen je njih politični cilj. Ne morem si misliti stranke, ki bi ne želela dobro narodu in njegovi državi in še manje stranke, ki bi eno ali drugo ali pa celo oboje kratkoma zankala.

Zategadelj se mi vidi prav tako jasno, da morajo biti tudi sredstva za dosego tega političnega cilja v moralnem oziru neoporečna in poštena pota morajo voditi do njega. Program stranke predstavlja politično misel ter način, kako jo hočeš in skušaš vresničiti. Ideja in taktika. Oboje je lahko pri različnih strankah različno, ne da bi bilo zaradi tega od početka zavržno. Ni uvideti, zakaj bi se ne smelo spoštovati nasprotnega političnega naziranja. Zavržno in obče škodljivo postane še le tedaj, kadar se stranka poslužuje nečistih in s pojmom pravosti neskladnih sredstev v ta namen, da svoji ideji pripomore do zmage.

Dvoje je tu lahko mogoče, ali da ideja sama ni dosti vredna, tako da jej naravna sredstva ne dajo življenja, ali pa so ljudje, ki so v službi ideje, slabi in nezmožni, da bi realizirali na sebi dobro misel. V prvem slučaju je vse zaman. Kar ni v jedru zdravo, mora poginiti prej ali slej. Ideji, ki nima v sebi privlačne sile, ki sama ne zmaguje, ne pomagajo nobene umetne injekcije. V drugem

slučaju je treba operacije, čim prej in čim radikalnejše, tem bolje. Izmenjati in odstraniti je ljudi, ki so postali škodljivci ideji ter jo že s samo svojo prisotnostjo diskreditirajo.

Kaj naj rečemo o stranki ali o njenih voditeljih, ki skušajo vzdržati stranko zaradi stranke same, ki jim je ideja postala stranska stvar, program kos popisane papirja? Sebičnost in samopašnost jih vodi. Ljudstvo pa nehoté istoveti stranko in tako njene voditelje z idejo samo. Odvrča se od stranke, a kar je še hujše, oddaljuje se od ideje same in gre morda čisto v nasprotno smer.

Oni voditelji pa segajo po nenravnih in nedopustnih sredstvih, da si podaljšajo življenje. V to poglavje spada nasilstvo, kupovanje duš, proslitstvo, laž in obrekovanje svojega političnega nasprotnika, njega moralno in gmotno ubijanje. Kompromise in pogodbe sklepajo z nepošteno pogodbeno voljo in z zvijačnim namenom, prevarati svojega sopogodbjenika. Vsemu temu pa naj služi korumpirano časopisje, ki zastruplja javnost po navodilih svojih koruptnih gospodarjev.

Nobenega dvoma ni, da je taka stranka posvečena neizbežni smrti. More se sicer vzdržati nekaj časa s pomočjo umetnih in obupnih sredstev, toda to ne pomenja nje rešitve. Rešitev bi mogla najti le v sami sebi, ako bi bilo v njej še toliko pravne sile, da se odloči za operacijo. Odrezati gnile ude, izžgati uljesa.

Tudi stranki je treba šole in vzgoje. Prepričavati ljudstvo o pravovernosti programa, prepričavati z besedo izrečeno in pisano, predvsem pa z dejanji in z lepim vzgledom. Prav tisto je, kar zahtevamo od navadne osnovne šole ali pa od šole življenja. Reelna in solidna stranka ne rabi pripadnikov, ki so le navidezno somišljeniki, ki pa jih vodijo v stranko postranski in nečisti nameni. In prav nič mi ne koristi »somišljenik«, ki sem si ga pridobil pod moralnim ali celo gmotnim pritiskom. Zapusti me prav gotovo o prvi priliki, ko odjenja pritisk. Čim je kaka stranka primorana, da se za svojo existenco poslužuje takega sredstva, že pokaže svojo — slabost.

Predstavlja lepoto programa in kazati pota, ki ga po njih skuša uresničiti, to je strankino vzgojno delo. Metoda tega dela in sredstva morajo biti poštena, četudi so lahko najraznovrstnejša. Težko je tu delati razliko med poštenostjo v zasebnem in v javnem življenju.

Kulturno, gospodarsko in socialno delo v službi tvojega programa vodi do cilja. Na vseh teh poljih se udeležuj, zbiraj sodelavce, čim več si jih pridobiš, tem bolje, ker v tem tiči problem realizacije strankinega programa, problem stranke same. Brez tega obstoj stranke nima smisla.

Somišljeniki, zavedajmo se polnovrednosti teh smernic. V njih leži bodočnost in sila naše stranke.

Pristaši in somišljeniki, zahtevajte v vseh javnih lokalih radikalno časopisje!

Zahtevajte v vseh kavarnah in gostilnah »RADIKALSKI GLASNIK«

Radikali, pozor!

Kavarni »Zalaznik« in »Krapš« v Ljubljani sta nam vrnila »Radikalni Glasnik« s pristavkom »ne sprejemem« in s podpisom kavarnarjev.

Pristaši in somišljeniki v Ljubljani in drugod, zapomnite se imeni teh dveh narodnih kavarn!

Vse naročnike,

ki še niso izpolnili svoje dolžnosti do strankinega glasila, vljudno prosimo, da to storijo čimprej.

Naročnina na list je tako nizka, da jo zmore vsak. Naši člani in somišljeniki naj se zavedajo, da pomagajo s podpiranjem lastnega lista širjenje Narodne radikalne stranke in da krepijo naše gibanje.

Uprava »Radikalnega Glasnika«.

Naš roman

Ako se zadostno pomnoži število naročnikov na »Radikalni Glasnik«, bomo v kratkem pričeli priobčevati zelo zanimivo slovensko

izvirno povest

iz vojne dobe. Povest se vrši v naši tedaj še neosvojeni domovini, ko je vladala našim ljudstvom »avstrijska pravica«, ko so trpeli naši ljudje in se borili za svobodo. — Glavni junak povesti je slovenski delavec-vojak, po prepričanju socialist. V zelo zanimivo in resnično pripovedovanje je vpleteno nesrečno ljubavno razmerje delavca-vojaka z mlado žensko, ki je izgubila v vojnih razmerah moralno ravnatežje.

Prepričani smo, da bodo naši naročniki s to povestjo popolnoma zadovoljni.

Nikola P. Pašić

Znani nemški publicist in bivši socialistični poslanec v nemškem parlamentu Herman Wendel, ki je v onih težkih dnevih 1. 1914 imel toliko poguma, da je sredi pobesnele Nemčije javno izjavil, da je vojna proti Srbiji zločin in nasilje, je priobčil v »Prager Presse« objektivno pisan članek o g. Pašiću. Značilno je, kako misli ta socialist in Nemec o g. Pašiću v času, ko so v vladi naše države oni, ki niso — čeprav so Južni Slovan — samo molče šli preko vseh zločinov proti Srbiji in Srbom, ampak so celo aktivno sodelovali pri obešanju mirnih šumadijskih kmetov in bosanskih seljakov ter so se udružili, da bi ovirali veliko delo, ki ga je pričel g. Pašić v blagor vseh Srbov, Hrvatov in Slovencev. Priobčujemo članek v skrajšanem prevodu.

Ko je sedel mladi Nikola Pašić kot dijak curiške politehnikne na strani Bakunina in ko je dobil iz njegovih ust pohvalo: »Evo rojenega zarotnika!« — tedaj je bila Srbija, ki ni segala niti do Niša, mala država, turška vazalna država in nad njeno prestolico, nad Beogradom, je vihrala še zastava s polmesečcem, Turčija se je zdela poleg nje velikanska država in Avstro-Ogrska, ojačena s pogodbo leta 1867 je bila veselila med veselilami.

Kdo bi si upal tedaj reči, da bo ta mladi revolucionar po štirih desetletjih kot prvi državnik Srbije doživel izgon Turkov iz Evrope in razpad habsburške monarhije ter da bo pripeljal brod Srbov, Hrvatov in Slovencev srečno v luko narodnega edinstva! In vendar so tolmači narodne usode in zgodovine po Pašićevih čudovitih uspehih skušali zvezati obe dobi njegovega življenja in objasniti njegovo politično karijero kot niz bakuninskih konspiracij. V tem je toliko resnice, kolikor je misel južnoslovanskega edinstva krščena z revolucionarnim ognjem.

Od svojega tovariša Svetozarja Markovića, navdušenega apostola socializma in radikalizma med Srbi, se je mladi Pašić naučil, da mora biti smoter prave politike bodočnosti na znotraj demokracija in samouprava, v zunanji politiki pa srbsko-bolgarska zveza kot prvi korak k zvezi balkanskih narodov in potem uničenje turške in habsburške moči. Ta nauk je ostal zanj kompas in njegovo delo je bilo revolucionarno, na katerega temelju je oklesano njegovo ime tudi v velikem zgodovinskem pomenu: niso razširjene samo državne meje, temveč je prišlo z razpadom avstro-ogrškega in turškega fevdalizma tudi osvobodjenje kmetov in temeljito preobraženje družabnih razredov v korist širokih slojev. Vzlic karakteristični sredini iz katere je izšel, je napredovala pol stoletja demokracija, njegovo glasno politično obilježje.

V vseh osebnih in političnih viharjih, ki so predvrveli nad njegovo glavo, je znal vedno ohraniti hladno kri. Ko je leta 1913 pretil nezogibni nesporazum z Bolgari, ko je leta 1914 ležal na njegovi pisalni mizi preteči Berchtoldov ultimatum, ko je leta 1915 antanta silila, da se napravijo Bolgarski teritorialne koncesije, ko je leta 1916 stala pred njim razbita moč srbskega naroda — vsi ti težki dogodki niso mogli upogniti starčevih ramen. Tudi očitanja v razuzdani strankarski borbi in klevete nasprotnikov, češ da je sebičen in pohlepen denarja, ko so računali koliko milijonov si je pridobil in koliko hiš si je nakupil, ko ga je Jaša Prodanović nazval najkoruptnejšega človeka — vse to ga ni vznemirilo, ker se je popolnoma zavedal ljudskega za-

upanja. Kot poznavalec ljudi je postal pod temi klevetami v teku desetletij najpopularnejši pojav na beograjski kaldrmi. Ko je, kakor nekda, korakal po Terazijah dostojanstveno in mirnih očih, so Beograjčani kazali tujcu »čiča Baju« in mu pripovedovali o njegovem špartansko enostavnem življenju in o makedonski salati, ki si jo je min. predsednik pripravljaj sam.

Največji del teh anekdot vsebuje njegovo zvitost. Ni bil samo preprost kmet prepričan o njegovi premetenosti, ki je omogočila, da je zmešal vso Evropo in da je dobila iz tega koristi Srbija, temveč je tudi inteligent slutil v njegovem večnem molku skrivnost machiavellističnih načrtov in kadar je Pašić odprl usta, ni kazal njegov govor globokega pomena in njegova beseda se ni zdela diplomatska. Njegove politične konstrukcije so bile vedno genialno enostavne in ko je njegovo delo končano, se zdi kot pregledan sistem ravnih črt in geometrijskih slik.

Zato nima njegov oportunističen nič skupnega z ono pripravljenostjo za kompromise, ki lovi enodnevnne uspehe in živi od danes do jutri. Pašić je vedno, tudi v najtežjih časih, čutil dve glavni črti svojega življenja in svojega prepričanja: privedi radikalno stranko do oblasti in tako doseči osvobodjenje in ujedinjenje Južnih Slovanov. Ko je Pašić leta 1903 izvedel prvi del svojega programa, je poveril svojemu tovarišu Protiću vodstvo notranjih poslov, sam pa se je posvetil popolnoma zunanji politiki, da bi izvedel tudi drugi del svojega programa. Tudi tedaj ni zapustil dveh aksimov: prijateljstvo z Bolgari, ki ga je propovedoval trideset let in katere je v svojih načrtih videl že ujedinjene, in naslombo na Petrograd, ker je sprejel Ristićevo tezo, da Srbija ne more biti istočasno v dobrih odnosih z Avstrijo in Rusijo. Za to orientacijo hladnega fanatika resnice niso bili merodajni kakšni sentimentalni razlogi: ne radi romantičnega sanjaštva o južnoslovanski krvni skupnosti ali slovanskem bratstvu, temveč radi realnega političnega spoznanja, da je to najbolje za interese Srbije.

Tako je bila ruska podpora dolgo časa ena skrivnosti njegovih uspehov. Ker pa je svetovna vojna uničila habsburško monarhijo, mu je usoda dodelila še nekaj več, česar ne bi mogel upati noben drug smrtnik po tolikih darovih: polom caristične Rusije je zravnal polje na katerem se je zgradila nacionalna zgradba Srbov, Hrvatov in Slovencev, ne da bi postala moskovska vazalna država. In če bi ga po letu 1918 doletela Bismarkova usoda, ki po končani svoji zunanjepolitični nalogi ni imel srečne roke v notranji politiki, tudi v tem slučaju je ime Nikole Pašića za večne čase zvezano z delom tega ujedinjenja.

Lepa vlada!

»Straža« (Osijek): Gotovo nihče ne misli, da je sedanja naša vlada zares Davidovičeva. To je vlada HRSS, ki je nedavno vstopila v komunistično kmečko internacionalo. To je vlada ljudi, ki so delali proti tej državi tudi tedaj, ko se je vstvarjala s krvjo in ko so vsi pošteni Srbi, Hrvatji in Slovenci drhteli v bojzani, da ne bi prepričali njene vstvaritve zmaga sovražnikov Slovanstva. V onem težkem času, ko so bili tisoči naših nedolžnih ljudi obešeni in postreljeni, so se ti ljudje navduševali za zmago naprotnikov Slovanstva in so pozivali svoje pristaše v boj proti Srbiji... Ali bi mogla zadet naš celokupni narod večja sramota nego bi bila ta, da bi bila usoda naše lepše skupne države odvisna od Radića, Mačka in Predavca, kakor je danes od njih odvisna vlada, ki se imenuje Davidovičeva?

Dolga deklaracija — kratka vlada

Takozvani opozicionarni blok je končno imel »srečo«, da sestavi vlado, ki se je predstavila v narodni skupščini z dolgo deklaracijo brez bistvene vsebine glede svojih glavnih smernic v notranji politiki. Zdi se, da je hotel g. Davidović povdariti v vladni izjavi vse one meglene fraze, ki jih je nakopičil svoječasi famozni zagrebški kongres, na katerem je igral glavno vlogo ravno g. Davidović in to v času, ko je v Beogradu govoril in delal drugače nego istočasno v Zagrebu.

Spuščati se v podrobno kritiko vladne izjave, bi bilo brezpredmetno, ker bi značilo le ponavljanje polemik z dnevnim časopisjem strank, ki tvorijo danes vlado. Isto se opaža v narodni skupščini ob priliki tozadevne debate. Ako se vlada izgovarja, da hote in premišljeno ni hotela staviti v deklaracijo svojih smernic glede prosvetne in agrarne politike, ker hoče le izboljšati dosedanje stanje, ne more ta izgovor držati glede smotrov notranje politike, ki je glavna točka naše sedanje situacije. Sicer pa nihče ni mogel pričakovati jasne in odločne izjave onih, ki so vodili in začasno še vodijo nejasno in neodločno politiko. Vlada, katere obstoj je odvisen od Radićeve republikanske stranke, vlada, ki se je ob nastopu zavezala, da bo ohranila dosedanje ustavno stanje, ki pa je takoj pričela kršiti ustavo, na katero se svečano prisegla, vlada, ki je podpirajo njeni sestavni deli le do preklica in ki je radi vsega tega in drugega nesposobna za pozitivno in konstruktivno državno delo, ne more podati nobene jasne in precizne izjave, ker bi je bilo konec v trenutku, ako bi hotela povedati, kaj prazaprazav hoče. Vlada, ki ne zaupa niti v svoje lastne člane, ne more imeti zaupanja v narodu. To je g. Davidović — sicer previdno — označil v vladni izjavi s priznanjem, da bo težko delala, ako člani vlade ne bodo odnehali od svojih nepomirljivih formul!

G. Davidović ni označil nikjer svojega konkretnega programa, svojih političnih smotrov, sredstev in polov v doseg onega, za kar pravi, da se bori v heterogeni družbi Korosca, Spaha in Radića. Takozvani problem srbsko - hrvatskega spora ni označen niti najmanje s kakim poskusom pozitivne rešitve za one, ki še vedno mislijo, da naša ustava ne garantira popolne enakopravnosti vseh Srbov, Hrvatov in Slovencev. Tozadevni del vladne izjave vsebuje gole in običajne fraze, kakoršnih smo navajeni čuti iz listov naših nezadovoljnih strank in kakršnih se poslužujejo zlasti male brezpomembne stranke, ki morajo vpiti, ako hočejo, da svet ne pozabi na njihovo životarenje.

Kaj naj pomenijo besede — »da se mora naša skupna hiša urediti skupno in sporazumno«? Vsakemu je prosto, da sklepa iz teh besed, kar hoče. Zato so popolnoma upravičeni težki očitki, da se je vlada izrazila v teh besedah proti dosedanjemu stanju, proti državnemu in narodnemu edinstvu in da na ljubo separatističnim elementom spekulira z obstojem naše skupne države, kajti ako vlada ne priznava dejanskega stanja, potem bi bilo po njenem mnenju treba, da se zruši, kar imamo, in da pridejo še enkrat zastopniki Srbov, Hrvatov in Slovencev, oziroma, za kar menda vlada pledira, da pridejo k zeleni mizi zastopniki bivših pokrajini, če ne morda tudi zastopniki narodnih manjšin, da »skupno in sporazumno« uredijo neke vrste federalistično državo na razvalinah sedanje enotne in velike kraljevine. Pri tem g. Davidović in njegovi zavezniki niti ne pomislijo, kaj bi rekli v takem slučaju Srbi!

Davidovičeva vlada pred skupščino

(Od našega beogradskega poročevalca.)

Glavno »vprašanje«, ki vznemirja posamezne dele našega naroda, je vladna deklaracija, ki bi morala točno in jasno označiti njegovo razvozljanje, z neodpušljivim omalovaževanjem razblinila v staro frazo in odprla vrata vsem mogočim kombinacijam.

Edina svetla točka deklaracije je glede zunanje politike, ki se bo vodila na temelju preizkušenih dosedanjih načel radikalne stranke. Bivša opozicija, ki je napadala vladno, češ da nam ni treba prijateljskega razmerja do Italije, odobruje sedaj prijateljsko zvezo, ker pač čuti tozadevno odgovornost pred narodom. Samo glede Bolgarske, ki je najobčutljivejša točka naše zunanje politike, se vlada ni izjavila, kar se mora pač smatrati kot nepozna koncesija Radiću.

Iz deklaracije odseva vsa heterogenost sedanje vlade. Gosp. Davidovič, ki brezdvomno noče razbiti naše skupne države, se je dolgo trudil, da je dosegel sestavo svoje »poslovne vlade«. Dobil je za to potrebno parlamentarno večino z Radićem vred, toda Radić absolutno ne bo pospeševal dela vlade v državi, katero ne priznava. Radiću ni za poslovno vladno, temveč za volitve, ki naj bi se vršile pod to vladno, ker pričakuje več koristi pod režimom, ki ga »podpira«. Radiću niso mar velika vprašanja našega skupnega obstoja, temveč hoče izrabiti sedanjí položaj za dosego svojega političnega in socialnega programa, ki naj bi razjedini Hrvate od Srbov in Slovencev. Zna Radić, šta radi!

Kako naj g. Davidovič uzadovolji Radića, Korošca, Spaha in druge, kako naj jih pridobi za narodno in državno edinstvo? Kako naj pripravi Radića do tega, da prizna našo kraljevino? Ako se g. Nastas Petrovič hvali, da je njegova zasluga, ako so prišli radićevci v narodno skupščino, to še ni nobena prava zasluga za našo državo. Gosp. Petrovič naj jih skupno z g. Davidovičem pripravi do tega, da bodo delali v skupščini na temelju narodnega in državnega edinstva, na temelju vidovdanske ustave, ki edina garantira za sedaj obstoj naše enotne države. Toda te zasluge si g. Petrovič ne bo pridobil nikdar ne samo zato, ker so radićevci nepomirljivi sovražniki naše skupne in velike države, temveč tudi zato ne, ker se je sam izneveril svojemu prepričanju!

Stvar je popolnoma drugačna. S koncesijami, ki jih mora dajati Davidovičeva vlada Radiću, se pomnožuje in širi defetizem. Ne odrekamo g. Davidoviču dobre volje, saj pravijo, da je to edina njegova lepa lastnost, toda kako naj sodeluje v interesu države z Radićem, katerega program je, da se mora Makedonija izročiti Bolgarski, da je Črna gora posebna država in narod, da je treba Vojvodino vrniti Madžarom in da je le ostalo nacionalno ozemlje, ki se mora razdeliti med malo Srbijo in Veliko Hrvatsko? Z Radićem, ki je vstopil z vso svojo stranko v boljševisko internacionalo?

Prepričani smo, da g. Davidovič ne bo padel tako globoko in da ne bo izdal svoje države že kot Srb ne. Njegova dobra volja ne more roditi nič dobrega. In ker je odvisna njegova vlada od Radića, kateremu ne bo mogel in smel ugoditi, so šteti dnevi njegove vlade. Država se mora rešiti. Prišel je trenutek, ko mora vsak pokazati, ali je za državo, ali proti državi. Država je nadvse: nad strankami, nad »dobro voljo«, nad anarhijo politikov in tudi nad internacionalo!

× ×

Sirite naš list!

Zanimanje za prvo sejo narodne skupščine, ki se je vršila v sredo 6. t. m., je bilo ogromno.

Najprej so vstopili v dvorano radikali z g. Pašićem na čelu. Gosp. Pašić je vstopil dostojanstveno in mirnih oči. Zavedal se je, da spremlja na stotine oči vsak njegov gib. Nato so prišli samostojni demokrati in poslanci raznih skupin. Zadnji so bili radićevci, ki so se hoteli izogniti prisostvovanju čitanja kraljevih ukazov. Pred prihodom novih ministrov v dvorano se je razgovarjal dr. Korošec z demokratom Reiserjem.

Med veliko tišino je otvoril predsednik skupščine g. Ljuba Jovanović sejo z besedami: Gospoda, izvolite poslušati ukaz Nj. Vel. kralja! Vsi poslanci so vstali. Tajnik je prebral kraljev ukaz o izrednem sklicanju skupščine. Radikali in samostojni demokrati so vzklkali kralju. Tudi par klerikalcev in musliman Alić je pozdravil kralja.

Pri čitanju drugega kraljevega ukaza o sestavi nove vlade so prišli iz ministrske sobe novi ministri, pozdravljeni od blokaških poslancev. Radikali so vzklkali: Živel Nikola Pašić! Prišli so radićevci, ki so jih pozdravili radikali z vzklkali na kralja. Nato je g. Davidovič prebral ukaz o otvoritvi skupščinskih sej in prebral deklaracijo, ki je napravila na poslance skrajno slab vtis. Med branjem deklaracije so radikali in samostojni demokrati delali občutljive opazke. (O deklaraciji govorimo na drugem mestu. Op. uredn.)

Po prebrani deklaraciji se je pojavil v skupščini lepak z brzojavko Stepana Radića cesarju Francu Jožefu ob izbruhu vojne. Med zgražanjem radikalov in samostojnih demokratov so vzklkali radićevci: Živel Radić! Skupščinski predsednik Ljuba Jovanović je po sprejetem dnevnem redu zaključil sejo, ki je bila v splošnem nepričakovano zadosti mirna.

Debata o vladni deklaraciji.

Takoj po otvoritvi seje v četrtek je odgovoril skupščinski predsednik samostojnemu demokratu Wickerju na njegovo vprašanje, ako mu je znano, da takozvano radićevsko »Hrvatsko narodno zastopstvo« tvori parlament v parlamentu. Gosp. Ljuba Jovanović je izjavil, da se je radićevski poslanski klub prijavil predsedništvu kot klub poslancev HRSS.

Po raznih formalnostih in prerekanjih je dobil besedo bivši pravosodni minister gosp. P. Grisogono, ki je govoril v imenu samostojnih demokratov. Med njegovim govorom je prišlo do burnih besednih spopadov med vladnimi poslanci in opozicijo.

Gosp. Grisogono je stvarno kritiziral opozicijski blok in razmere v demokratski stranki, ki je po Draškovičevi smrti ostala brez kompas. Davidovič je izdal demokratska načela ter je kapituliral pred Radićem. (Neki vladni poslanec je zamijaval, publika na galeriji je izpraševala, kdo je ta poslanec, ki se ponižuje do živali.) Gosp. Grisogono je govoril dalje o frazah v vladni deklaraciji zlasti o korupciji in je izjavil: Predsednik vlade ne more danes preganjati korupcije, kajti na ministrske sedeže je spravil ljudi, katere je prej s podpisanimi članki obtoževal korupcije! (Glej članek »Afere« v zadnjem »Radikalnem Glasniku«. Op. uredn.) Odrkel je legitimacijo borec proti korupciji onim, ki sodelujejo s korupcionisti. Prvič po petih letih narodnega ujedinenja se je zgodilo, da vlada ne sme priznati, da smo Srbi, Hrvati in Slovenci en narod! Deklaracija ne vsebuje niti ene besede o bivanju in delu politikov v inozemstvu. Ali se vlada strinja z Radićevim delom v Moskvi? Niti besede ni o prosveti, ki je izročena klerikalcem. Opozicija je pozdravila njegov govor z dolgotrajnim ploskanjem. Davidovičevi demokrati so bili zelo parjeni.

Socijalistična kritika.

Na popoldanski seji je govoril socijalist Nedeljko D'vanc, ki je najprej kritiziral prejšnjo vladno ter je izjavil, da so radikalski odbori — sovljati. Deklaracija nove vlade vsebuje dosti lepih obljub, toda vlada ni povedala, kako misli doseči sporazum. Socijalistična stranka ima vse vere in narodnosti te države. Izjavil je, da je radićevska stranka meščanska in da ne more razumeti bistva srbsko-hrvatskega spora. Zanj ni nobene jezične in verske meje med Srbi in Hrvati. Deklaracija je pozabila na socialno in agrarno politiko. Stališče socijalistične stranke je načelna opozicija proti vladni. Radićevci so motili njegov govor ne prestanto z opazkami.

Odgovor notranjega ministra.

Nato je notranji minister g. Nastas Petrovič odgovoril na nekatere trditve g. Grisogona. Minister Petrovič, katerega je radikalna stranka

eliminirala s političnega položaja, je napadal radikale, zlasti g. Pašića, kar so obsojali celo nekateri Davidovičevi demokrati. Hvalili se je, da je že v prvih dneh nove vlade po njegovi specijelni zasluzi zavlada v državi red. (Klici: Slučaj v Metkoviću, Dugem Selu, Zagrebu, Sisku, Vinokovcih in drugdi! Klerikalec Žebot: In Trbovlje!) Minister Petrovič, ki je govoril z zamolklim glasom in pokašljajoč je skušal omiliti in opravičiti te izgrede. Ker je bil v dvorani vedno večji nered, je moral predsednik skupščine zaključiti sejo.

Predlog bosanskih radikalov.

Potek prvih dveh dnevov skupščinskih sej je pokazal, da tekom debate ne bo mogoče zaustaviti izbruha strasti, kar je pri sedanjih razmerah umljivo. To se je zgodilo že na petkovi seji. Edino g. Pašić je ostal miren in molčeč.

V petek so takoj ob otvoritvi seje predlagali bosanski radikali dr. Vladimir Andrić in tov. zakonski načrt o spremembi in izpolnitvi uredbe o beglucih v Bosni in Hercegovini in so zahtevali, da se proglasi predlog nujnim. Gosp. Andrić je med drugim izvajal, da so po sestavi nove vlade hiteli vsi begi v sarajevsko agrarno direkcijo in zahtevali svoje akte, da bi pregurali kmeto. Na vprašanju begluka niso zainteresirani samo radikali, temveč tudi katoliki in muslimani (Vladni poslanci so ves čas motili g. Andrića.)

Davidovič brani Hrasnico.

Ministrski predsednik Davidovič je reagiral na Andrićeva izvajanja in ugotovil, da so bili muslimani tudi v vladi g. Pašića in Protića. (Velik nemir. Radikali: dokler so bili za ustavo!) Gosp. Davidovič priznava, da je tudi sam napadal sedanjega ministra Hrasnico, da pa je anketa narodne skupščine (razni vzklki: Hrasnica je vojni zločinec št. 111 Doli z morilci! Kemalisti so na vladni) ugotovila netočnost obtožb. Nato je govoril o enakopravnosti v državi. (Vzklki: To je vlada zelene, črne in rdeče internacionale!) Končno je bila nujnost predloga bosanskih radikalov enoglasno priznana.

Nato je bilo prebrano poročilo verifikacijskega odbora glede radićevskih poslancev Marka Došena in Karla Brkljačića. (Nemir v dvorani.)

Nato je zadal skupščinski predsednik Ljuba Jovanović besedo samostojnemu demokratu Sr. Vukosavljeviću, ki je očital notranjemu ministru, da je žalil našo vojsko. (Med njegovim govorom je bilo več incidentov.)

Nemiri.

Notranji minister Nastas Petrovič je na dolgo razlajševal svoje stališče. Izjavil je, da ni proti vojski izrekel nobene besede. (Tudi med njegovimi izvajanjmi je predsednik skupščine pozval več poslancev k redu.)

Besedo je dobil prejšnji notranji minister dr. Milan Srskić, ki je izvajal: Notranji minister je večeraj in danes izjavil, da ne bo dopustil ubijanja oarok in žensk pri preganjanju Kačakov. To pomeni, kakor da bi jaz to dovolil kot njegov predhodnik. (Klerikalec Žebot je pričel izživati s Trbovljami. Nastal je velik hrup. Neki radikalni poslanec je skočil k njemu in ni dosti manjkalo, da bi se stepla. Padlo je dosti ogorčenih očitkov na klerikalce.) Vsled vedno večjega nemira je moral predsednik prekiniti sejo. Tudi po seji je prišlo do ostrih nastopov med samostojnimi demokrati in radićevci.

Resnica o Azem Bejtu.

Po odmoru je nadaljeval dr. Srskić: V interesu ugleda države moram povedati vse, kakor je bilo v resnici. Azem Bejta je tvoril s svojimi odmetniki državo v državi. To je bila velika sramota za državo. Azem Bejta je pobiral davek od našega ljudstva ter je bil v zvezi z albanskimi komitaši. Njegova kula je bila središče kačaške propagande, katere žrtve so bile stotine našega prebivalstva in naših orožnikov. Bilo je treba postopati po zakonu in rešiti naše prebivalstvo. Vedeli smo, da bo treba voditi z njim formalno vojno. Odšla je cela ekspedicija, ki je pozvala odmetnike, naj se pokorijo zakonu. Odmetniki so dali znamenje, da se udajo in naši orožniki in vojniki so odšli v vas, kjer je bilo navidezno vse mirno. Sredi vasi pa so pričeli odmetniki naenkrat streljati in padlo je 14 naših junaških sinov Slovencev in Hrvatov. (Poslanci opozicije vstanejo in zakličejo: Slava jim!) Vsled te izdaje je otvorila naša vojska ogenj in padlo in stvo ljudi, med temi tudi dve ženski. Med ubitimi je bilo 80 kačakov. Žalostno je, da se je moralo to zgoditi. Kot ljudje moramo obžalovati prelito kri, toda predvsem naših 14 junakov, ki so umrli v službi domovine. Ne smemo pa tega generalizirati.

rati in škodovati ugledu države. (Viharno odobravanje.)

Govor dr. Trifkovića.

Nato je govoril v imenu radikalnega kluba bivši minister dr. Marko Trifković, ki je izvajal med drugim:

Gospodje, ki so tu pod vodstvom g. Predavca, so vstopili v čisto komunistično stranko. To je brezdvomno. Smoter te komunistične stranke pa je rušenje sedanega družabnega reda. (Tako je!) Razlika med delavsko komunistično in kmetško komunistično stranko je samo v metodah. (Tako je!) Nato je govoril o zunanjih politiki nove vlade, ki je jasna ter je izrazil svoje zadovoljstvo z onim delom deklaracije, ki govori o zvezi z Italijo. Glede odnošajev z Bolgarsko je stala prejšnja vlada na stališču, da morejo biti prijateljski samo tedaj, ko bo bolgarska vlada prenehala pošiljati v našo državo komitaše in ako bi sledila vladi pokojnega Stambolijskega. Sedanja vlada vzdržuje Radičeva stranka, ki hoče, da se Makedonija odstopi Bolgarski. (To je laž! zaključil radičevac Maček.) Dr. Trifković je izjavil, da sedanja vlada streini po spremembi ustave, ker ne govori o ustavi in državnem edinstvu.

Nato je govoril o stališču radikalov glede ustave. Opisal je junaški boj Srbije za osvobodjenje in ujedinjenje vsega našega naroda. Krška deklaracija predstavlja prvi sporazum med Srbi, Hrvatimi in Slovenci. Govoril je o adresi zagrebškega Narodnega veča, regentu Aleksandru, ki tvori drugi sporazum. Tedaj se je sestavila centralna vlada in je prenehala vlada kraljevine Srbije, ki je izvojevala zmago. Ustava je delo kompromisa, ki izključuje vsako hegemonijo. Pri sestavi prve vlade je bil g. Korošec v kombinaciji ministrskega predsednika, toda ni hotel sprejeti, Srbski narod ni za pokrajinske avtonomije! Pa tudi del Hrvatov in Slovencev ne! Mi nečemo parcelacije, hočemo edinstvo. (Tako je!) Hočemo močno in veliko državo, kjer bo garancija za pravilni razvoj tako državljanških svoboščin kakor gospodarske moči vsega naroda.

Kakšen sporazum naj bi se napravil sedaj med Srbi, Hrvatimi in Slovenci? More se govoriti o sporazumu med parlamentarnimi skuplinami, toda o sporazumu med plemeni ne more biti govora! (Burno ploskanje.) Mi želimo sporazum z vsakim, ki hoče delati za to državo. Državno edinstvo je ustvarjeno. Radikalna stranka se bo trudila z vso močjo, da se to edinstvo očuva. Narodnega edinstva ne more nobena stranka in vlada izvesti v kratkem času. Dolžnost vsakega dobrega Srba, Hrvata in Slovencea je, da vedno dela na kulturnem, gospodarskem in prometnem polju. (Ploskanje.) V tem je naša rešitev in blagostanje. Končno je dr. Trifković izjavil, da se vladi, ki meče na ulice invalide, ne more zapati.

Stališče zemljinoradnikov.

Na popoldanski seji je govoril v imenu zemljinoradniškega kluba g. Vojislav Lazić, ki je po svoji stari navadi napadal prejšnjo vlado. Zemljinoradniška stranka smatra državno edinstvo kot izvršeno dejstvo. Pozival je zemljinoradnike, naj se združijo na razredni podlagi. Izjavil je, da bodo zemljinoradniki glasovali za vlado.

Stališče radikalov.

Za njim je stvarno govoril radikalni poslanec, univerzitetni profesor Jovan Radonić o zgodovini našega narodnega in državnega edinstva. Vladna deklaracija je pomanjkljiva, ker ne govori o prometni in agrarni politiki. Srbi, Hrvatimi in Slovenci smo en narod. Treba je odstraniti vse, kar nas razdvaja. Idejo narodnega in državnega edinstva ne bodo radikali nikdar zapustili. Glasoval bo proti sedanji vladi, ker ne more imeti zaupanja vanjo. (Med njegovim govorom sta se sprla ministrski predsednik Davidović in Svetozar Prbičević.)

Radličevske zveze z makedonskimi revolucionarji.

Na sobotni seji se je takoj opazilo, da ni radičevcev v dvorani. Na dnevnem redu je bila namreč verifikacija dveh radičevskih mandatov. Ker so se radičevci zbal prelude kritike, so kratkoma izostali.

Ob pričetku seje je govoril samostojni demokrat Wilder o zvezi med radičevci in Doktorom Aleksandrovom. Organ »Balkanska Konfederacija« je priobčil članek radičevskega poslanca Došena, katerega mandat je v verifikaciji. Ta list je priobčil tudi manifest makedonske revolucionarne organizacije za osvoboditev Makedonije, Hrvatske in celo Kosovega polja. (Med Wilderjevimi izjavami so padale v zbornici ostre besede na račun vlade.) Kljub vsemu pa sta bila oba radičevska mandata verifikirana!

Treba je vztrajati!

Po dolgem nemiru, v katerem se je zopet odlikoval zlasti klerikalec Žebot, je govoril radikalni poslanec Vasa Jovanović o vladni deklaraciji, ki je polna vsakovrstnih obljub, ne vsebuje pa bistvenih stvari. Sedanja vlada je popolnoma odvisna od Radičeve milosti. Sporazum je mogoče doseči samo potom sedanje ustave. Vlada je že pričela z revizijo ustave brez revizije! Slovenci morejo dobiti vse v mejah ustave in kolikor ne nasprotuje ideji državnega in narodnega edinstva. Zakaj zahtevajo muslimani avtonomijo, ko pa so glasovali za ustavo? Treba je vztrajati v borbi z avtonomisti in federalisti. (V zbornici so padle ironične opazke o klerikalnih organizacijah.) Govornik je prebral brzozavko iz Dervente, kjer so se radičevci uprli prisegi pri naboru. (Ironični klici: Živela vlada!)

Govor skupščinskega podpredsednika.

Med velikim hrupom je govoril podpredsednik skupščine radikal Milutin Dragović, ki je ostro toda iskreno kritiziral sedanjo vlado. Med drugim je izjavil, da je g. Davidović na Lazarjevo soboto 1. 1918 na Krfu deloval proti vladi in zahteval, da se sklene separatni mir z Avstrijo. Narod ne more zaupati tej vladi. Kljub temu, da je tedaj Davidović s celo opozicijo zapustil parlament, je bil s 4 glasovi večine izglasovan kredit za nadaljevanje vojne do končne zmage. Izjavil je, da se ni nikdar vršila skupščinska anketa, ki naj bi ugotovila, da so krivde ministra Hrasnice neutemeljene. Napadel je N. Petrovića, ki je bil izvoljen z radikalnimi glasovi, ki pa se je izneveril.

Davidovičev odgovor.

Ko je vstal ministrski predsednik Davidović, da odgovori na Dragovičeva očitanja, ga je opozicija pozdravila s klici: Čujmo velikega vezirja! Davidović se je skliceval na g. Pašića, ki ve, da so omenjeni očitki neutemeljeni.

Petrovičev zagovor.

Notranji minister N. Petrović se je zagovarjal na očitke predvsem s trditvijo, da je njegova zasluga, ako so prišli radičevski poslanci v parlament in so prisegli kralju. Nadalje se je zagovarjal s trditvijo, da je glasoval za vidovdansko ustavo samo iz razlogov strankarske discipline. (Ta izjava je povzročila med radikali ironičen smeh in pomilovanje.)

Popoldanska seja.

Na popoldanski seji je govoril prvi bosanski radikal g. Grgurević, ki je ostro napadel bosanske muslimane, govoril je o neodkriti politiki vlade in ji svetoval, naj se čim prej umakne v dobro zanj in cele države.

Govor radikalnega kmeta.

Nato je dal predsednik besedo radikalnemu poslancu Petru Bjelici, kmetu iz Užice, katerega so posebno pazljivo poslušali radičevci. (Ko je skupščinski sluga prižgal luč, je zaklical radikal Kobasica: Vladi prižigajo sveče! Velik smeh.) Bjelica je govoril razsodno in mirno o potrebah kmetškega ljudstva ter mu je ploskala tudi vladna večina. Ko je izrazil, da ne veruje v iskrenost aplavdiranja vladne večine, so mu vladni poslanci zatrjevali, da je to iskreno. In on je odgovoril: Ako je tako, meni je milo! Zahteval je kmetške kredite in zavarovanje kmetov. (Pri tem je padlo med poslanci par očitkov na račun poslanca Pučelja.) Svojo zavest o veliki odgovornosti poslanca je izrazil z besedami: Jaz sem nov poslanec. Govorim prvič v parlamentu. Poslušajo me vsi: gospodje poslanci in ta g. stenograf, ki piše vse, kar govorim, poslušajo me diplomati in galerije, pa mi ni lahko, da bi vse lepo povedal. Vse, kar se tu govori, pride v časopisje in potem slišijo vsi državljani in zato mi ni lahko govoriti v tem trenutku. Ker je prepričan, da ne bi mogel za to vlado glasovati noben zaveden obrtnik, delavec, trgovec in industrijalec, ne more glasovati niti on.

Kot zadnji je govoril edini poslanec Srbske stranke g. Aca Stanojević, ki je ostro napadal sedanjo vlado in izjavil, da bi se morala naša država imenovati Velika Srbija, ker je ustvarjena s srbsko krvjo. Ne more glasovati za vlado, v kateri sedijo ljudje, ki hočejo Srbom vsiliti črno-rumeno korupcijo.

Vlada brani izjavo.

Na seji v ponedeljek 11. t. m. je najprej samostojni demokrat dr. Edo Lukinić med nemiro vladne večine vprašal, zakaj vlada sploh ne odgovarja. Nato je govoril o potvorjenih vsebini vladne deklaracije v Radičevem »Slobodnem Domu«.

Radikal g. Živojin Tajsic v daljšem govoru kritiziral vlado, ki je po Radiću v stiku z bolševiško internacionalno. Radikali ne morejo

imeti v to vlado nobenega zaupanja. (Med njegovim govorom so vladni poslanci delali opazke, ki pričajo, da je vlada na slabih nogah.)

Besedo je dobil zunanji minister dr. Voja Marinković, ki je precej spretno toda brez uspeha branil vladno deklaracijo, češ da zato ne omenja ustave, ker je ne namerava spreminjati, da pa je že 18 let za revizijo! Nadalje je govoril o težkočah za obnovitev odnošajev z Rusijo, ki zanikuje mednarodno pravo. Poudaril je tudi, da nimajo stranke, ki so v vladi, nobenega skupnega programa. Vlada je za dobre odnošaje s sosednimi državami, ako pa Bolgarska in Albanija tega nečeta, potem sta sami krivi. Izjavil je tudi, da so stranke današnje vlade pristale na zvezo z Italijo. (Opozicija je med njegovimi izjavami burno protestirala.)

Svetozar Prbičević.

Popoldne je govoril Svetozar Prbičević, kar je povzročilo med radičevci velik hrup. Prbičević je v dolgem govoru ostro kritiziral vladno izjavo, ki je orez programa, ki odklanja stališče narodnega edinstva, ki priznava potrebo nekakega novega sporazumevanja itd. Napadel je klerikalce in muslimane, zlasti pa Radića in njegove poslanca. (Med njegovim govorom je bil velik hrup in se je morala seja prekiniti.)

Seja v torek 12. t. m.

Na torkovi seji se je pred prihodom na dnevni red govorilo o pomoči poplavlencem na Gorenjskem, za katere je vlada dovolila pol milijona dinarjev. Nato je minister za kmetijstvo obljubil pomoč za gladujoče v bregajniški oblasti.

Predsednik skupščine Ljuba Jovanović je sporočil, da je dobil od vladnih poslancev predlog, da se dovoli trajanje debate o vladni izjavi. Pri glasovanju je bila večina poslancev za predlog in se je sklenilo, da se ima debata zaključiti, kar je povzročilo med opozicijo proteste.

Govoril je bivši minister radikal Dušan Peleš, ki je skušal v pomirljivem tonu kritizirati vlado, pa so ga vladni poslanci tudi prekinjali. Radičev vstop v bolševiško internacionalno pomeni velik korak nazaj v vrašljanju pomirjeja med Srbi in Hrvatimi.

Splošno se je opazalo, da je stala skupščina pod vtisom Radičevega povratka.

Na popoldanski seji je govorilo več poslancev raznih strank. Pozno ponoči je govoril tudi g. Nikola Pašić, ki je v kratkih besedah izjavil, da radikalna stranka ne more imeti zaupanja v to vlado. (Iz tehničnih ozlogov ne moremo topot priobčiti daljšega poročila. Uredn.)

Glasovanje.

V sredo zjutraj ob pol 2. uri je bila zaključena debata, a vladni izjavi. Za zaupnico vladi je glasovalo 169 poslancev, proti pa 114. Iz rezultata glasovanja je razvidno, da je morala vlada dati Radiću, Nemcem in Džemijetu bogate koncesije, da so glasovali zanj. — Kako dolgo? ...

MOČ BLOKAŠKE VLADE.

Za vlado:	
Demokrati	33
Klerikalci	24
Spahovci	18
Nastas Petrović	1
Skupaj	76
Nesigurna podpora:	
Radičevci	63
Zemljinoradniki	11
Nemci	8
Džemijet	9
Drinković	1
Romun	1
Skupaj	93
Opozicija:	
Radikali	108
Samostojni demokrati	15
Nevtralni	5
Velikosrb	1
Socijalni demokrati	2
Džemijet	5
Skupaj	136

»Naša država je v glavnem poljedelska in zato je treba posvetiti posebno skrb razvoju in napredku poljedelstva in kmetarstva... Potrebno je, ustvariti in razvijati conen poljedelski kredit pod najugodnejšimi pogoji, kakor tudi pomagati zadrugarstvu v vseh oblikah.«

(Iz sklepov drž. radikalne konference 1. 1920.)

Iz notranje politike

»Vlada kopališke sezone.« Pod tem naslovom piše zagrebški »O d j e k«: Sestava Davidovičeve vlade je trijumf Narodne radikalne stranke. Siva glava g. Nikole Pašića je pokazala zopet svojo genialnost v vodstvu državne uprave: 1. Ohranjen je ugled kralja, da ni strankar, temveč nad strankami. 2. Pokazalo se bo, da brez NRS ne more biti nobene vlade in da je teza NRS o delovni nesposobnosti sedanlega parlamenta edino pravilna prognoza. 3. Tudi pred ljudstvom se bo diskreditiral opozicijski blok, ki je še nedavno trobil o svoji moči in delovni sposobnosti, ki pa je takoj, ko je prišel na vlado, pokazal svoj gnilobo. 4. Pokazalo se bo tudi to, da v opozicijskem bloku ni bilo ne ideje in ne volje za delo, temveč prazne fraze in težnje po oblasti. 5. Da se ne upa v javnost s korupcijskimi aferami, ker so baš v njem največji korupcionisti. Prvi jesenski veter kot glasnik konca kopališke sezone bo odpihal tudi to vlado. Tudi pred ljudstvo videlo, kdo je njegov prijatelj in kdo je edini čuvar države in ustave.

Radicev povratek. V pondeljek se je vrnil preko Maribora v Zagreb Stepan Radić v prvem razredu brzovlaka. Med potovanjem je ponovno izjavil, da se je vrnil, ker hoče nadaljevati svojo protidržavno politiko. V Davidovičevu vlado ima zaupanje in jo bo podpiral, dokler bo treba. V Beograd ne bo šel na noben način. Izjavil je tudi, da je njegova zmaga blizu. V Zagrebu so hoteli njegovi pristaši manifestirati pred njegovim stanovanjem, toda policija je prepovedala po višjem nalogu vsako demonstracijo. — Kakor poročajo iz Beograda, je Radić že prvotno zahteval, da se mu mora dovoliti povratek, ako hoče nova vlada imeti njegovo podporo. Na ta način je izsilil od g. Davidoviča preklic dosedanje odredbe, da ga morajo naše oblasti aretirati kot veleizdajalca. Vlada ne sme nastopiti proti Radiću in njegovim zahtevam, kar bo povzročilo zlasti sedaj po Radićevem povratku njeno hitro smrt. Vojni minister general Hadžić zahteva proti Radiću sodno postopanje, ker je zakrivil protidržavno propagando med hrvatskimi vojaškimi obvezanci. Kakor kaže potek dogodkov, je likvidacija nesrečne Davidovičeve vlade pred durmi.

Laž in resnica. Radić je okrepil svojo stranko s sledečimi demagoškimi frazami: odprava davkov, vsak bo smel svobodno kuhati žganje in saditi tobak, v mirotni človečanski republiki ne bo nobenega vojaštva in nobenih orožnikov. S temi frazami je Radić moral uspeti pri neukem ljudstvu, ki je že po naravi proti davkom itd. Toda Radić ni nameraval nikdar izpolniti svojih obljub. Svoje fraze je rabil po boljševiškem načelu kot sredstvo za rušenje države in pravnega reda. V resnici pa je Radić monarhist, ki hoče spraviti na »prestol« svojo rodbino. Je diktator po vzgledu komunističnega režima, podpira sedanjo vlado, ki je za davke, vojaštvo in orožnike. Podpira kraljevsko vlado in s tem priznava dinastijo Karadjordjevičev in vidovdansko ustavo. Radić je torej prevaril svoje kmete in celo Moskvo. Toda to je na žalost samo v teoriji. Radić podpira Davidovičevu vlado samo zato, ker je ključ situacije v njegovih rokah. Davidović more vladati samo tako dolgo, dokler bo slepo izpolnjeval Radićeve zahteve. Radić hoče potem te vlade pripraviti zase ugoden teren za volitve. Njegova boljševiška stranka je v vladni koalaciji številčno najmočnejša. Zato bo Davidovičeva vlada padla v onem trenutku, ko ne bo mogla izpolniti boljševiških zahtev po rušenju države in dinastije. Zavedni patrioti upajo še vedno, da se bo oglasila Davidovičeva vest prej nego vrže Radić svojo boljševiško plamenico pod našo državno zgradbo!

Davidović straši s spremembo režima. Demokrati so zapretili radićevcem z možnostjo povratka starega režima, ako ne bi radićevci pomagali sedanji vladi. In res so se radićevci tako »prestrašili«, da so »obljubili« svojo pomoč na podlagi obojestranskih koncesij v duhu opozicijskega bloka, kar pomeni, da je sedanja situacija v rokah Stepana Radića, ki bo zadrževal spremembo režima toliko časa, dokler ne bodo pošle g. Davidoviču malenkostne zaloge koncesij na račun državne politike.

Radikalni poslanski klub je izvolil na predlog dosedanjega svojega predsednika M. Gjurčića na predsedniško mesto g. Nikolo Pašića.

Preprečevanje radikalnih shodov. Narodni poslanec Mihajlo Srećković je vložil na notranjega ministra pritožbo radi preprečevanja radikalnih shodov pod novo vlado »narodne sloge«. Poslanec zahteva, da mu odgovori notranji minister v narodni skupščini na sledeča vprašanja: Ali odobrava to postopanje, ali hoče podvzeti korake, da se kaj takega več ne ponovi in ali misli kaznovati krivce.

Peklenski načrt dr. Korošca. Ena najznačilnejših lastnosti klerikalne politike je hinavščina. Politična zgodovina Slovencev vsebuje žalostna poglavja posledic te politike. Slovensko ljudstvo bo moralo še dolgo trpeti, predno se izbrišejo madeži klerikalne hinavščine. Tudi v Beogradu so do dobra spoznali bistvo klerikalne politike. Tako piše »Samouprava«: Gosp. Korošec je imel peklenski načrt. Hotel je radikalno stranko razdvojiti. Gosp. Korošec je obljuboval, da se bo Radićeva stranka razcepila, da bo večina radićevcev zapustila svojega voditelja, da bodo priznali kralja in monarhijo, da ne bodo zahtevali hrvatske države in da bodo priznali narodno edinstvo Srbov, Hrvatov in Slovencev... Lažljivost Koroševih obljub so dokazali najbolje sklepi glavnega radićevskega odbora v Zagrebu, ki so obenem potrdili pravilno stališče NRS glede delovanja s separatisti. Radikalna stranka, brez katere je nemogoča vsaka politika v naši državi, ne bo nikdar zapustila svoje jasno začrtane poti v blagor ljudstva in države.

Značilna sodba o dr. Korošcu. »Samouprava« karakterizira dr. Korošca in njegovo politiko tako-le: Gosp. Korošec je zelo elastičen človek, njegova politična sposobnost obstoji v izkoriščanju lahkovernosti in lahkomišelnosti navčnih politikov. Tako je g. Korošec s svojo skupino v takozvanem ožjem opozicijskem bloku. Dalje je član federalističnega bloka, ko pa so se delali poskusi za sestavo vlade g. Ljube Jovanovića, je bil g. Korošec pripravljen, da napravi še tretji blok z radikalno stranko. Da bi ta kom-

binacija uspela, je bil pripravljen skleniti z radikali sporazum bodisi kot eksponent opozicijskega bloka, bodisi v imenu svoje stranke in brez bloka. Sprejel je vsako kombinacijo, samo da bi dosegel svoj glavni smoter — čim večjo zmešnjavo v naših notranjih razmerah, da bi tako onemogočil politiko dosledne ideje državnega in narodnega edinstva. Njega ni prav nič ženiralo, da je pri pogajanjih z vsako skupino govoril drugače. V razgovorih s radićevci je ekstremen v vsakem oziru. Ravno tak je v razgovorih s Spahovci. Z g. Davidovičem je bil mehkejši, toda najmehkejši in najljubeznivejši je v razgovorih z radikali. Tedaj priznava državno in narodno edinstvo in njegovi glavni nasprotniki so radićevci... Sijajna politika!

Zanimivo razkritje. Bivši avstro-ogrski finančni minister in vrhovni upravitelj Bosne in Hercegovine Bilinski je izdal svoje spomine, v katerih piše o bivšem srbskem poslaniku na Dunaju Joci Jovanoviću-Pišonu, zemljoradniškemu voditelju, sledeče: »Ta mladi mož je bil prijatelj sporazuma med monarhijo in Srbijo. Pripadal je skupini, ki je bila pripravljena na račun ujedinitve vseh krajev srbske narodnosti zamenjati dinastijo Karadjordjevičev s Habsburžani.« — To razkritje je povzročilo med Srbi velikansko ogorčenje. Sedaj je vsakemu jasno, zakaj vodi Joca Jovanović svojo ogabno borbo proti g. Pašiću. Zanimivo je tudi to, da »Slovenec« redno in s povdankom priobčuje poročila Jovanovičevega dnevnika, ki se ga sramuje vsak pošten Srb in Jugosloven.

Pokret Narodne radikalne stranke

Mestni radikalni odbor v Ljubljani.

Tajništvo MRO pozivlja vse tajnike Mestnega pododborov, da vrnejo zadnjec svoječasnim okrožnicam tzv. B-formularje ter prva mesečna poročila.

Tajništvo MRO opozarja svoje članstvo, da so uradne ure radi olajšanega dostopa onih, ki delajo do 6. ure zvečer, podaljšane do 7. ure zvečer. Tajništvo posluje tedaj od 8. ure zjutraj do 12. ure dopoldne in od 3. do 7. ure popoldne.

Okrožni radikalni odbor v Ljubljani.

Tajništvo ORO prosi vse srezke predsednike, da zadoste svoječasnim okrožnicam ter spravijo v red statistiko organiziranega članstva; krajevne organizacije naj na novo izpolnijo B-formularje, srezki radikalni odbori pa A-formularje. Mesečna poročila je nemudoma odposlati.

Mestni radikalni odbor v Ljubljani.

Mesečna poročila:

Mestni pododbor v Šiški. Stanje pododborov je jako razveseljivo. Organiziranje stranke hitro napreduje ker si žele pristaši raznih političnih barv in neopredeljenici le uspešnega dela in ne prerekanja, zato množe redove radikalov v Šiški. JDS sicer mrzlično pregleduje volilne imenike ter sanja o Bog zna kakem številu glasov, ki jih bodo dobili za občinske volitve, toda eno počasi priznavajo, da padajo, a radikali vstajajo.

Mestni pododbor za kolizejski okraj. Volilci okraja pozdravljajo širjenje ideje narodnega radikalizma ter z navdušenjem stopajo v vrste radikalov, boreče se za pravico in poštenost. Organiziranih je med drugimi že prav mnogo železničarjev, ker so spoznali, da je Narodna radikalna stranka voljna skrbeti za dobrobit vseh slojev na temelju bratskega sporazuma.

Organizacija NRS v Ljubljani.

Poljanski okraj: Redne pododborove seje se vršijo vsak drugi petek v pisarni Mestnega odbora ob 20. uri.

Št. Jakobski okraj: Redne pododborove seje se vršijo vsak petek ob 20. uri pri »Lazarju«.

Krakovsko-trnovski okraj: Redne pododborove seje se vršijo vsak prvi in tretji četrtek v mesecu ob 20. uri.

Spodnja Šiška: Redne pododborove seje se vršijo vsak drugi petek ob 20. uri pri »Valjavcu«.

Tajništvo NRS v Trboviah posluje vsako soboto od 18. do 20. ure v društveni sobi gostilne Volkar na Vodah. — Kdor ima kako željo, prošnjo ali pritožbo, naj se oglasi v tajništvu. Tukaj se lahko vplača članarina in naročnina na radikalske liste in se sprejemajo priglasitve nanovo vstopivših. — **Opozarjamo vse člane, da točno vplačujejo naročnino za »Radikalni Glasnik«.** Kdor nima položnice, jo dobi v tajništvu, a le v zgoraj navedenem času.

Napredovanje NRS na Štajerskem.

Po dosedanjih poročilih je dobila Narodna radikalna stranka pri nedeljskih občinskih volitvah na Štajerskem v Morju 3 odbornike (29 glasov), v Pobrežju pri Mariboru 3 odbornike (55 glasov) in v Martini na Pohorju 2 odbornika (11 glasov).

Odgovori uredništva

Potnik: Priobčimo dopis. Zadevo smo sporočili strankinemu tajništvu. — **Železničar:** Vložite naknadno pritožbo na Državni svet. — **rg:** Pošljite pravilno utemeljeno pritožbo službenim potom. — **»Slovenec« na planinah:** Predno odgovorimo na Vaše umazano pismo, ki je očividno izraz Vaše politične nemoralnosti, nam blagovolite sporočiti, kako in kje ste hlapčevali habsburškimi trinogom in koliko naših ljudi ste denuncirali avstrijskim krvnikom. Ko dobimo Vaš odgovor, vam preskrbimo točno sliko Vašega zločinskega značaja. Da pa boste bolj »odkritosrčni«, vam povemo že danes, da niste edini nčyvrednejši na naši svobodni slovenski zemlji! **Savinjska dolina:** Ne bo večno! »Znajte da se zmijom zmija samo brati.« — **Vinkovci:** Imenovani list ni radikalsko glasilo. — **Študenti pri Mariboru:** Kar pišete, so zlobne spletke naših nasprotnikov. Zasludite razsodno naš list in prepričali se boste, da je vse omenjeno gola laž, zavist in obrekovanje. — **Novo mesto:** Predsednik srezkega odbora NRS v Novem mestu je zdravnik g. dr. V. Gregorič. — **Fr. P. v K.:** Vsak radikal mora biti naročen na svoje strankino glasilo, ako hoče biti informiran o strankini politiki. V ljubljanski oblasti je samo »Radikalni Glasnik« organ NRS. — **Valentinovič:** Izjemoma odgovor tudi na Vaše vprašanje: Omenjeno »Pesem koroških Slovencev« je napisal Lovro Toman.

Zapiski

»Gospodarstvo« nove vlade.

Klerikalno časopisje je ob nastopu nove vlade demagoško poročalo, da je našel finančni minister Spaho prazne blagajne. To laž pa je moralo nehote preklicati s poročili o raznovrstnih odobrenih kreditih, kar dokazuje, da razpolaga vlada z znatnimi vsotami.

Pa to še ni tako čudno. Zanimivejše je to, da so vladni listi poročali o kreditu v znesku 8 milijonov dinarjev za izplačilo haka begom. Te vesti vlada ni ne službeno potrdila in ne demantirala!...

Ako je vlada votirala 10 milijonov dinarjev za pomoč poplavljenecem, je to storila zato, da se pokaže pred ljudstvom kot vlada, ki hoče razumeti ljudske potrebe. In ker je vlada naznanila to, zakaj ne pove, da je votirala tudi 8 milijonov za hak? Zakaj ne pove, koliko je morala država že v prvem trenutku samo v denarju plačati za sodelovanje med Davidovičem, Spahom in drugimi?...

»Razdvojenost med radikali.«

Naši nasprotniki pišejo in govorijo že od osvobodjenja sem neprestano o razdvojenosti in o bližnjem razcepju Narodne radikalne stranke. Šest let že pišejo o tem in varajo svoje ljudi, ki še vedno slepo verujejo v lažnjivi evangelij... Zlasti »Slovenec«, ki si je menda stavil v svoj program, da mora vsak teden poročati o dveh ali treh smereh v radikalni stranki.

Ko je g. Ljuba Davidović sklenil zvezo z Radikem, Spahom in Korošcem, je poročal »Slovenec« — in za njim celokupno klerikalno časopisništvo — o definitivnem razkolu v radikalni stranki in da ima g. Nastas Petrovič za seboj kar štideset poslancev!

Radikali so ponovno dokazali svojo enotnost. To se je pokazalo zlasti ob priliki sklepov glavnega odbora glede teze g. Pašića in g. Ljube Jovanovića. Klerikalci in ostali blokaši so ostali razočarani, vzlic temu pa so še nadalje pisali, da se bo ta in oni poslanec pridružil Nastasu. Radikalni poslanci so spočetka dajali izjave, da so vse tozadevne vesti neresnične, pozneje pa so se naveščali pisati vsak dan demantije.

»Slovenec« je skušal zanesti zmedo tudi med slovenske radikalne vrste ter se v tem oziru ni prav nič razlikoval od demokratskega časopisja, ki je pritoževalo zlagana poročila o voditeljih NRS v Sloveniji. Toda vsi naporji naših skupnih nasprotnikov so ostali brezuspešni. Edinstvo Narodne radikalne stranke je tako utrjeno, da ga ne more razrušiti »ne moč zemlje, ne moč neba in ne pekla ognjena sila«.

Kdo je v zmoti?

»N. P.« domneva, da je razvoj notranje političnih dogodkov opravičil njeno stališče glede državne politike in da bo bodočnost skoro pokazala, kdo je v temeljni zmoti glede notranje politične situacije...

V pričakovanju te skorajšnje bodočnosti: na svidenje!

Ubi bene — ibi patria!

Vodja Turkov v Južni Srbiji Ferad beg Draga, ki je menda sorodnik Nastasa Petrovića, je izjavil na kongresu džemijeta, da je zapustil radikale zato, ker niso ugodili njegovim zahtevam...

Po najnovejših vesteh je predložil ta patriot svoje zahteve Ljubi Davidoviću, ki mu je baje dal še več, nego je zahteval, samo da si zaglasi parlamentarno večino — doktor bo kaj v blagajni!

Prvi uspehi.

»Slovenec« je od velikega veselja izgubil pamet, njegov beograjski poročevalec pa menda celo oči...

Ko so klerikalni ministri po prisegi zapustiliAVOR in vstopili v avtomobil, se jim je približala ptara in grda Milica Lazović ter je vrgla v avtomobil šope ovenelih rož, ker je mislila, no nihče je ve, kaj je mislila...

Ko so se gospodje ministri pripeljali v skupščino, so takoj vprašali »Slovenčevega« poročevalca, ako je videl, kaj se je zgodilo. Poročevalec je takoj skočil k telefonu in sporočil »Slovenecu«, tako so beograjska lepa dekleta posipala s cvetjem cesto, kjer so se vozili ministri.

Tretji dan je neki beograjski list ponatisnil Slovenčevu poročilo. Milica Lazović je slučajno brala ta ponatis in se je blaženo smejala. Kako ljudi ne? Saj je tudi ona po milosti novih klerikalnih ministrov postala — mlada in lepa devojka!

V kavarni.

»Sam si žaga vejo, na kateri sediš«

»Kdo?«

»Pa on — čika Ljuba, ker je bil izvoljen kot stavobranitelj, sedaj pa še poslanec ne bo več!«

V Zagreb!

Vsem bratom in sestram!

V dneh od 13. do 18. avgusta t. l. se bo vršil v Zagrebu II. jugoslovanski sokolski sabor, združen s pokrajinskim zletom. Za zlet so določeni dnevi 15., 16. in 17. avgusta.

Ker ni nobenega vzroka in povoda, da bi se sabor in zlet ne mogla ali ne smela po že določenem sporedu vršiti, smo ra podpisano starešinstvo za svojo dolžnost, da ponovno poziva vse članstvo, naj se teh velikih sokolskih prireditveh v Zagrebu polnoštevilno udeleži.

Ne zdi se nam potrebno, da bi vnovič poudarjali odločilno važnost sabora in zleta v Zagrebu, ker vemo, da je naše članstvo o tem že dovoljno poučeno.

Vse bratske župe pozivamo, da odpošljejo v Zagreb vse svoje članstvo in takoj prijavijo udeležbo zletnemu odboru v Zagrebu, ako tega še niso storile.

Župne zastopnike, ki bodo člani odsekov sabora, naznanite posebej zletnemu odboru v Zagrebu in obenem starešinstvu Saveza! Podrobnejša določila prinaša brošura »II. jugoslovanski sokolski sabor« na prvi strani v drugem odstavku. Te brošure so že prejele vse župe in vsa društva.

Odseki zborujejo 13. in 14. avgusta, plenum sabora pa se sestane 18. avgusta.

Bratje in sestre! Sokolska čast in sokolski ponos zahtevata od nas, da storimo in žrtvujemo vse kar je v naših moralnih in materialnih močeh za najpopolnejši uspeh sokolskega zleta v Zagrebu!

Starešinstvo Jugoslovenskega Sokolskega Saveza v Ljubljani.

Iz vsega sveta

Londonška konferenca.

Zavezniška in mednarodna konferenca sta v glavnem izvršili svojo nalogo. Rezultate vsebujejo trije zapiski: enega podpisajo zaveznički, drugega reparacijska komisija in tretjega zaveznički in Nemčija. Nemci so pristali na vseh pet



Nemški delegat dr. Marx

točk prvega zapiska. Drugi zapisnik vsebuje navodila za izvedbo Dawesovega načrta. Veljavnost teh določb je odvisna od podpisa ostalih dveh zapisnikov. V tretjem zapisniku manjka še rešitev zavezniške železniške uprave v Porenju. Francija zahteva na vsak način primerno garancijo, ako pristane na izpraznitev Poruhrja. Tudi sestanek med francoskim ministrskim predsednikom Herriotom in nemškimi delegati je bil zadovoljiv. Iz vsega poteka konference je razvidno, da se bo vprašanje reparacij rešilo ugodno tako za zavezničke kakor za Nemčijo in da se bo mogla Evropa kmalu oddahniti od težke more, ki je dosedaj ovirala gospodarsko vzpostavitve in napredek.

* Proti trgovini z dekleti. Od 18. do 24. septembra se bo vršil v Gradcu mednarodni kongres proti prostituciji in trgovini z dekleti.

* Katastrofalna povodenj na Japonskem. Na otoku Formosa sta silen vihar in povodenj uničila nad 70.000 človeških življenj in porušila okoli 10.000 hiš.

Tedenske vesti

— Nj. Vel. kraj se po poročilih iz Beograda vrne že ta teden v Beograd. Njegov povratek se spravlja v zvezo z novimi posvetovanji med kromo in politikami v svrhu končne rešitve sedanega prehodnega stanja v našem notranjepolitičnem življenju.

— Prva žrtev režima »reda, zakona in pravice«. Dne 29. julija je bil umorjen sreski načelnik v Metkoviću v neki tamkajšnji kavarni. Policija je sporočila, da je sreski načelnik hotel pomiriti razgrajaje v kavarni in da ga je ob tej priliki ustrelil kavarnar sam Stvar pa je bila precej drugače. Ko so v Metkoviću zvedeli tamošnji radičevci in drugi blokaši, da je prišlo do Davidovičeve vlade, so od samega veselja vprizorili pijančevanje. Zbrali so se v kavarni, kjer so nadržavljali republiko, Radliču in blokaški vladi. Ko jih je hotel sreski načelnik skupno s policijskim agentom pomiriti in razgnati, so skočili vsi nanj in ga zmerjali z najgršimi psovskami. Kavarnar je oddal nanj štiri revolverse strele. Tako je padla prva žrtev, ugleden patriot in državni uradnik je moral umreti, da se proslavi blokaška vlada. Srbska javnost zahteva potom beograjskega časopisja najstrožjo preiskavo in najstrožjo kazen za morilce.

— Resnica o kontrolnem fondu. »Slovenec« in še neki ljubljanski dnevnik sta priobčila vesti, češ da so nekateri listi prejeli iz kontrolnega fonda državno podporo. Pri tem sta napadala brez vsakih dokazov finančnega ministra dr. M. Stojadinovića ki je eden najčistejših značevj v našem političnem življenju. Z ozirom na te napade je podal dr. Stojadinović sledečo izjavo: Sedanil vladi naklonjeni listi so priobčili te dni beležke, da so radikalno-demokratski listi za časa vlade g. Pašića uživali podporo iz kontrolnega fonda finančnega ministrstva. Iz kontrolnega fonda niso dobivali nobene podpore strankarsko-politični listi, torej tudi ne »Samouprava«, »Reč« in »Balkan«, kakor to neresnično pišejo nekateri vladni listi. Kontrolni fond se je vobče upravljal zelo štedljivo. Trošil se je za iste namene kakor v času mojega predhodnika dr. Kumanudija in 28. julija 1924 je bilo v njem »mogo več denarja, nego 16. decembra 1922, ko sem prevzel listino finančnega ministra. Vsi izdatki iz kontrolnega fonda so bili pred izplačilom pregledani in vizirani s strani organov Glavne kontrole, ker je ta fond brez vsakega zaupnega značaja. — Z ozirom na tozadevne laži poziva »Samouprava« novega finančnega ministra Spaho, naj objavi dokumente, ker mu je znano, kakšno ime zasluži minister, ki se laže.

— Predsednik »Jadranske Straže« angleškemu admiralu. Ob priliki poseta angleške vojne mornarice v Splitu je obiskal predsednik »Jadranske Straže«, bivši minister g. Juraj Blankini, angleškega admirala De Broeka, kateremu je izročil pozdrave jugoslovenskega Jadrana. Admiral se je srčno zahvalil in izjavil, da razume pomen zanimanja našega naroda za morje in mornarico. Izrazil se je zelo pohvalno o naši mladi mornarici, ki se bo gotovo lepo razvila, ako bo več jugoslovenski narod na njeni strani.

— Uradniški dopust za sokolski zlet v Zagrebu. Vlada g. Pašića je z odlokom od 20. junija t. l. dovolila vsem državnim nastavljenecem, ki se udeležijo sokolskega zleta v Zagrebu, dopust od 15. do 18. avgusta. Ta dopust se ne šteje v zakonito določeno dobo dopusta.

— Trasiranje kočevske železniške proge. Še ta teden se pada državna komisija v Kočevje, da dokonča trasiranje proge Kočevje—Stari trg pri Poljanah na Kulpi—Ogulin. Pozneje pride na vrsto trasiranje proge Kočevje—Brod—Moravice—Ogulin. Prčelo se bo tudi z zgradbo, če vsega ne preprečijo naši klerikalci, ki kaj radi kmetom obetajo, pa nič ne storijo.

— Smrtna kosa. V Novem Sadu je umrl pesnik, žurnalist in grško-katoliški duhovnik Jovan Hranilović, predsednik novosadske sekcije Jugoslov. novinarskega združenja, član Matice Srpske in glavni urednik »Jedinstva«. — V Ljubljani je umrl Miha Moškerc, urednik »Slovenca« in občinski svetovalec, n. v. m. p.!

— Javna prošnja. Eden najzvestejših naših pristašev je zbolel in leži v celjski bolnišnici. Rodbina z ženo in dvema otrokoma je ostala neprekrbljena in brez vsakih sredstev doma. Skrbeti moramo za njih in za obolelega, kajti v sili se moramo izkazati za prijatelja. Sami še prešibki, obračamo se do dobrih src za prispevke, ki se naj pošljejo na odbor NRS organizacije v Laškem. — Predsednik: Blaž Zupanc.

— Netočna vest. »Slovenski Narod« je poročal, da je prenehal izhajati v Sarajevu radikalni dnevnik »Srpska Rječ«, kar pa ni točno. »Srpska Rječ« bo začasno izhajala samo dvakrat na teden potem pa zopet kot dnevnik.

— Velike poplave na Gorenjskem. V petek na večer se je utrgal oblak nad sorško dolino. Nastala je grozna nevihta. Dež je bil kakor na sodni dan. Kmalu je bila poplavljen vsa dolina. Vihar in dež sta divjala od Skofje Loke do Polhovega gradca. V ločniški dolini je voda rušila hiše, hleve, drevesa in odnesla ljudi in živino. Mnogo je trpela vas Sora. Sploh je vihar napravil v omenjenem obsegu katastrofalno škodo. Veliko ljudi je utonilo. Poplavljeni kraji se nahajajo v obupnem položaju. Kaj takega še ni doživela naša Gorenjska. Na kraj nesreče je prišel tudi kralj Aleksander, ki je obljubil svojo pomoč. Prišle so komisije, da ugotovijo deljansko škodo. Ponesrečenemu prebivalstvu je priskočilo na pomoč tudi vojaštvo. Časopisje je poročalo obširno o tej velikanski elementarni nesreči. Kolikor je do sedaj ugotovljeno, je izgubilo življenje okoli 20 oseb. Od družine Alčeve v Ločnici so utonili mati in njeni trije otroci. V Hrastnici je utonil neki 50 letni mož, v Ločnici pa 14 leten Ludovik Šemic in hlapec Miha Justin. V Polhovem gradcu in utonil posestnik Maček in njegov 18 letni pastir. Utonila je tudi 13 letna Sifrerjeva. Ostalih utoplencev še niso našli. Materijalna škoda je ogromna. — Vlada je na predlog klerikalnega ministra za poljedelstvo in vode dovolila malenkosten znesek pol milijona dinarjev za pomoč poplavlencem in ne 2 milijona Din (kakor je poročal »Slovenec«). Znesek je naravnost malenkosten v primeri z ogromno škodo in bo morala vlada prispevati veliko več za naše nesrečne poplavlence.

— Vozne olajšave za naše splavarje. Prometno ministrstvo je dovolilo polovično voznino tretjega razreda vsem slovenskim splavarjem, ki se vračajo z vlakom v Slovenijo.

— Za podružnice Udruženja vojnih invalidov v Ljubljani je bil izvoljen na izrednem občnem zboru dne 3. avgusta sledeči odbor: Predsednik Podmenik Franc, podpredsednik Ogrin Filip, tajnik Rant Zdravko, odborniki Mežnarič Martin, Peršič Josip, namestniki Kramer Josipina, Kozinc Anton, nadzorni odbor: Horvat Jurij, Padar Ivan, Mauser Jakob, namestnika: Perhaj Marija in Koželj Anton. Sporočamo vsem članom, da bomo istim potom javili uradne ure v društvenih prostorih kakor hitro prevzame gori izvoljeni odbor vse društvene posle.

— Higijenska razstava v Ljubljani. Inspektor ministrstva za narodno zdravje v Ljubljani priredi na letošnjem velesojmu v Ljubljani z dovoljenjem ravnateljstva in upravnega sveta Ljubljanskega velesojma higijensko razstavo, ki se nameni v dva razstavna paviljona. Paviljona sta dve slohijvi Dockerjevi baraki, namenjeni za higijensko službo, epidemske bolnice in podobno. Vsak paviljon pokriva ploskev 75 kvadratnih metrov ter se postavi in zloži v dveh dneh. Razstave se udeležijo različni zdravstveni zavodi in institucije na ozemlju Slovenije kakor higijenski zavod v Ljubljani, brezplačni zdravniški ambulatorij v Mariboru, zavod za socialno higijensko zaščito dece v Ljubljani, bakteriološka stanica v Ljubljani, zdravilišče za bolne na pljučih v Topolščici, protituberkulozna liga v Mariboru, bolnica za ženske v Ljubljani, kirurški oddelek splošne bolnice v Mariboru, rentgenološki zavod v Ljubljani, mesto Ljubljana, okrožni urad za zavarovanje delavcev v Ljubljani, zdravilišče v Rogoški Slatini in društvo za gojitev treznosti v Ljubljani. Razstavni predmeti bodo zelo zanimivi in poučni kakor za laika tako tudi za strokovnjaka, ker je obdelanega mnogo dosedaj še neobjavljenega materijala. Deloval bo na razstavi tudi rentgen-aparat. Razstavni paviljon N bo prirejen za zdravstvena predavanja s spremljevanjem kinematografskih slik in se bodo kazali najnovejši zdravstveni filmi. Razstava bo odprta do 15. septembra, tako da jo bo moglo obiskati tudi občinstvo, ki bi bilo zadržavno obiskati velesojmu, predvsem naše dijaštvo.

— Sprejem gojencev v vojno akademijo. Konkurz za sprejem gojencev v nižjo šolo vojne akademije je podaljšan do včevšt 27. avgusta t. l.

— Davčna šola v Beogradu sprejme s 1. septembrom 100 učencev, ki bodo pozneje nastavljeni v državni službi. Šola traja 18 mesecev. Več gojencev se bo šolalo na državne stroške.

— Finančni delegat v Ljubljani je nastopil 7. t. m. štirinajstdnevni dopust. Občinstvo naj se v tem času s pismenimi intervencijami obrača na njegovega namestnika g. dvornega svetnika Bonača.

— Dostava poštnih pošilk v Škofji Loki. Od 1. t. m. se dostavlja v dosedanem III. selskem okraju škofješke pošte vsak dan razen ob nedeljah. Od tega okraja so se odcepile vasi Hosta, Pungret, Gosteče, ki tvorijo z Binkljem, Vrlohom, Trnjem, Križno goro, Bistrom in Vincarji IV. selski okraj. Tudi v tem okraju se dostavlja vsak dan izjemni nedelja.

Dopisi

d Ribnica. V nedeljo dne 10. avgusta t. l. so se vršile občinske volitve. Občina je bila doslej trdno v klerikalnih rokah, ker klerikalci obvladujejo naš trg z okoliškimi vasi, zlasti Goričo vasio in Hirovačo, ki jih je našemu naprednemu trgu obesila era Šusteršič-Lampe. Pri zadnjih občinskih volitvah l. 1920 smo dobili naprednjaki 175 glasov; to pot je združena radikalno-demokratska lista pod Gospodarska lista dobila 229 glasov. Napredovali smo torej za 54 glasov. Klerikalci so spravili skupaj vse kar leze in gre, tako so dobili 320 glasov. Količnik je znašal 22 glasov; tako smo dobili mi 10, klerikalci pa 15 mandatov. Dvotretjinske večine torej nimajo in sklepčudni ter delovanje občinskega odbora kakor tudi njegova smer je torej odvisna od nas.

d Dolenja vas pri Ribnici. Poslanec in župnik Škulj je napejal vse sile, da bi bila za občinske volitve vložena le lista SLS. Agitiral je noč in dan in nagajal pri naši Gospodarski listi, klerikalci je mogel. Navzlic vsemu pritisku iz farovža in cerkve smo listo vložili, in zbrali 50 glasov ter 4 mandate. Kot podlaga za nadaljnje smotreno delo in za kontrolo je zaenkrat dovolj; Škuljevi nezreli demagogiji in boleznemu početju bo pa treba napraviti temeljit konec.

d Velike Poljane pri Ribnici. Za prihodno občinsko dobo so izvoljeni 4 naprednjaki in 3 klerikalci. Vse za blagor občinarjev in napredne občine. — Občan.

d Jurjevica pri Ribnici. Izvoljeni so 3 naprednjaki in 4 klerikalci. Brez nas torej občinski zastop ni delazmožen.

d Banjaloka ob Kulpi. Tu klerikalci za občinske volitve še svoje liste niso mogli vložiti. Izvoljenih je 17 odbornikov na treh listah, ki so vsi vneti za blagor občine. Župan bo eden od Kaježev, ki so seveda tudi vsi naprednjaki.

d Vinica v Belokranju. Pretečni teden je državna komisija inženjerjev iz Beograda dokončala trasiranje Belokranjske železnice Črnomelj—Butoraj—Vinica—Vrbovsko v Ogulin. Tako bo omogočena najkrajša železniška zveza iz Ljubljane in cele Slovenije s Splitom in Dalmacijo. Viniški hrastovi gozdi, ki so nekaj dali materijal za Tegethofovo brodoge pri Visu, bodo prišli zopet do svoje prave cene. Gospode inženjerje je pozdravil v prostorih restavracije Šolnik g. Rudolf Malič, predsednik Viniške NRS organizacije. Mi Viničarji smo hvaležni g. ministru n. r. dr. Niku Županiču, ki se je že od vsega začetka zanimal za našo progno in se trudil, da bi bil dobil rojstni kraj velikega slovenskega lirika Otona Župančiča železniško zvezo s svetom. — Domačin.

d Vinica. Tukaj imamo permanentni postrejeni pasji kontumac, akoravno se ne spominjamo, da bi bil resnično kak psiček stekel. Interes na kontumacu imajo lovci, tatje in pa ponočnjaki. Prvi zaradi lova, da jim psi ne lovijo divjačine, drugi, da neovirano kradejo in tretji, da nemoteno vasujejo. Zato so se ti trlje faktorji zedinili, da nam na vsak način preskrbijo blaženi pasji kontumac. To se zgodi prav lahko, ubije se ne dolžen psiček in se ovadi kot osumljen stekline in kontumac je gotov. Je pa še četrti interesent in to je posestnik kmet, kateri je na vsak način pri tem oškodovan in sicer občutno oškodovan, na svoji imovini in pa tudi neposredno pri občinskih davkih, ker mora občina večkrat nepotrebne visoke stroške plačati. Kmet mora imeti psa čuvarja, ker mu drugače pokradejo vse njegove premičnine. On ima vozove, orodje in posodje na prostem in večkrat se tudi perilo in obleka suši na hodniku in tega vsega ni mogoče vedno zaklepati tako, da je brez psa čuvarja izstavljeno tatovom. Psa vedno priklenjenega držati, pa tudi ne gre, ker ta potrebuje posebno hrano in pljačo in vedno negovanje, za kar pa kmet, posebno med delom nima časa, tako se zgodi, da je pes čuvar večkrat brez hrane, brez vode in na solcu izpostavljen poletni solčni vročini, po zimi pa hudemu mrazu in se tudi v bolezni ne more lečiti sam s travo, kakor je to njegova navada. Tedaj ni čudno, da psi obolijo in potem stečejo in je pri nas (v Jugoslaviji) nenavadno veliko pasje stekline. Naj se dá psom svoboda, katere so potrebni, potem se bodo tudi pasje bolezni omejile. Strogost tukaj ni na mestu. Če se pojavi izjemoma pasja steklina, tako bo zadostovalo, da se kontumac za par tednov uvede in ne razteže na leta in leta. Mi posestniki kmetje prosimo nujno merodajne oblasti, da se že enkrat z zastarelimi metodami prekine in se uvede moderno veterinarstvo. V starih časih so zaradi kuge tudi ljudi kujonirali, kar pa je sedaj odpadlo, ker vse to ni nič pomagalo. Tako naj se tudi s psi ravna obzirneje, ker tudi živali potrebujejo zaščite. Tedaj proč z nepotrebno in ljudem in živalim škodljivo kuionazo.

Socijalni vestnik

Pravilnik o zaposlovanju inozemskih delavcev.

V št. 166 »Službenih Novin« z dne 23. julija t. l. je razglasilo ministrstvo za socialno politiko pravilnik o zaposlovanju inozemskih delavcev. Po pravilniku se mora vložiti prošnja za zaposlovanje inozemskih delavcev na najbližjo inšpekcijsko delo. Prošnji je priložiti izjava delavske zbornice in borze dela o tem: ali je v njej področju kaj domačih delavcev iste vrste nezaposlenih. Inšpekcija dela sme dovoliti zaposlovanje za najdalje tri mesece. Če se zahteva zaposlovanje inozemca za daljši čas, predloži inšpekcija dela takoj potem, ko izda svojo začasno rešitev, o prošnji, spis, ministrstvu za socialno politiko za nadaljno odločitev. Prošilci, katerim ni mogoče navesti imen delavcev, katere nameravajo uvesti, naj v prošnjah navedejo samo število in vrsto potrebnih delavcev, morajo pa potem, ko pridejo delavci v podjetja, naknadno te prijaviti pristojni inšpekciji dela. Inozemski delavci, ki so še pri nas zaposleni, a se ni za njih še prosilo dovoljenje ministrstva za socialno politiko, bodo smeli ostati še nadalje na dotičnem delu samo, ako predložijo njih delodajalci najkasneje v 1 mesecu, ko stopi ta pravilnik v veljavo (tedaj do 23. t. m.) svoje prošnje na inšpekcijsko delo, ne oziraje se nato, ali so že vložili prošnje in niso še dobili nobenega rešenja, ali pa da prošnji sploh še niso vložili. Ministrstvo za socialno politiko mora rešiti predložene vloge najkasneje v 15 dneh po prejemu. Delodajalci, ki želijo, da se dovoljenja za poslovanje podaljša preko prvotno od ministrstva dovoljenega roka, morajo predložiti najkasneje 1 mesec pred potekom roka, ako se jim je dalo dovoljenje samo za en mesec, pa 15 dni pred potekom meseca. Svoje prošnje za podaljšanje na ministrstvo, ker se jim drugače zaproseno dovoljenje v nobenem primeru ne bo dovolilo. Ministrstvo dovoljuje zaposlovanje za določen in nedoločen čas, ki se računa od dneva vročitve dovolila. Priporoča se vsem delodajalcem, da se držijo teh novih predpisov, ker bi se osebam, ki se ne ravna po pravilniku, ne izdalo nobeno dovoljenje na eventualno njih poznejšo prošnjo in je zanje razven tega predvidena tudi kazen po čl. 123 zakona o zaščiti delavcev.

REMINGTON



Mod.
12.

Brezsilni
ameri-
kanski
pisalni
stroj.

FRANC BAR, PISALNI STROJI
CANKARJEVO NABREZJE 5. TEL. 407

Bogata zaloga vseh v to stroko spadajočih potrebščin.

O B L E K E N A
O B R O K E
O. B E R N A T O V I Č
MESTNI TRG 5

Gospodarstvo

IV. Ljubljanski veliki sejem.

se bo otvoril 15. t. m. pod protektoratom Nj. Vel. kralja Aleksandra in bo nedvomno sijajna prireditel. O pomenu in koristi vzorčnega velikega sejma danes nihče več ne more dvomiti. Vsak zaveden trgovec, obrtnik in industrijec mora smatrati veliki sejem za svojo šolo. Da bo letošnji veliki sejem združil večino naših podjetij in predstavljaj našo celo industrijo, obrt in trgovino, se vidi iz dejstva, da je sejmišče v obsegu 40.000 kvadratnih metrov že skoro premajhno. Naši pridobitveni krogi razumevajo, da imajo razne razstave pretežno le poučni namen, da pa vzorčni sejmi zasledujejo trgovinsko stran, a dosega tudi namen razstav.

Vseh razstavljalcev je doslej okrog 600, od teh 147 inozemcev. Med razstavljalci je 120 trgovcev, drugo je domača obrt in industrija. Inozemstvo kaže tole sliko: Avstrija 29, Nemčija 10, Amerika (U. S. A.) 6, Anglija 4, Češkoslovaška 24, Francija 37, Belgija 7, Švica 1 in Italija 19. Naše domače gospodarstvo bo pokazalo velikanski napredek od lanskega leta. Predmeti, ki smo jih še lani uvažali, bodo letos razstavljeni že kot izdelki naših domačih podjetij, ki ne bodo niti v ceni niti v kakovosti zaostajali za tujimi izdelki, tako v strojni, elektrotehnični, kemijski, usnjarski in mnogih drugih skupinah, katerih bo letos 21.

Novost letošnjega velesejma bo planinsko-lovska razstava in v posebnih Doeckerjevih zgradbah higijenska razstava.

Na nedeljo 24. t. m. pa se bo priredila konjska razstava.

Vsak bo prišel na velesejmu na svoj račun, zato ga naj tudi vsak poseti. Permanentna legitimacija, ki daje pravico na polovično vožnjo z osebnimi in brzimi vlaki, stane 50 Din in se dobiva pri vseh denarnih zavodih, pri Ljubljanskem Tourist-Officeu in pri uradu Ljubljanskega velikega sejma. Vstopnice za enkratni obisk po 10 Din pa se bodo prodajale pri blagajnah na sejmišču. Veliki sejem se bo zaključil 25. t. m.

g Razstava konj na ljubljanskem velesejmu, ki se vrši v nedeljo 24. avgusta vzbuja upravičeno zanimanje v najširših krogih ne-le med razstavljalci konj in med konjerejci sploh, ampak

tudi med obiskovalci velesejma. Saj bo tudi ta razstava prva te vrste v Ljubljani. Od vseh strani se priglašajo konjerejci, da tekmujejo s svojimi živalmi za premije. Poleg številnih plemenskih in drugih konj za ježo in uprego, je priglašenih tudi nad 30 žrebcev težkih in lahkih pasem. Razstava se bo vršila na obsežnem prostoru Sokolskega telovadišča tik velesejma in so potrebna predela za prireditel prostora v polnem teku. Vsa pojasnila daje Kmetijski odsek velesejma v Ljubljani.

g Sprejem gojenk v kmetijsko-gospodinsko šolo Kmetijske družbe v Ljubljani. Zavod se nahaja v Marijanišču in prične novo šolsko leto s 1. oktobrom. Šola traja 11 mesecev. Gojenke, ki morajo biti najmanj 16 let stare, plačujejo mesečno za hrano, stanovanje, razsvetljavo in sploh za vse 500 Din. Pouk sam je brezplačen. Deklice, ki žele vstopiti v gospodinsko šolo, morajo predložiti svoje lastnoročno spisane in nekolokovane prošnje do 25. avgusta Kmetijski družbi v Ljubljani. Prošnji je priložiti krstni list, zadnje šolsko spričevalo, zdravniško spričevalo, posetni list in obvezno pismo staršev in varuha, s katerim se zavezujejo plačati vse stroške šolanja. Vsa potrebna pojasnila daje Kmetijska družba za Slovenijo v Ljubljani.

g Kongres naših trgovskih zbornic. Dne 30. in 31. t. m. se vrši v Beogradu drugi kongres naših trgovskih zbornic. Na kongresu se bo razpravljalo o važnih gospodarskih vprašanjih, zlasti o našem izvozu.

g Vinogradi v Dalmaciji. Razen manjšega dela vinogradov okoli Šibenika, ki so trpeli vsled toče, kažejo vinogradi v ostali Dalmaciji zelo dobro, ter so cene vina precej padle. V Splitu se prodaja liter vina po 4 Din 50 para.

g Dohodki naših državnih monopolov so znašali v letošnjem aprilu 189.702.216 Din 53 para t. j. za skoraj 30 milijonov več nego v lanskem aprilu. Največ dohodkov daje državi tobak.

g Naš riž. Letošnja produkcija riža v naši državi bo za 50% večja od lanske.

Lastnik: Konzorcij »Rad. Glasnika«.

Urednik: Ivan Podržaj.

Odg. urednik: Ivo Kisovec.

Tiska »Zvezna tiskarna«.

Originalne (prave) potrebščine (fixat, preservat itd.) za „Opalograph“

kakor tudi kompletne aparate dobite

samo

pri Lud. Baraga, Ljubljana, Selenburgova ulica 6/1.



1. zelo močni
2. krasna oblika
3. lahka hoja
4. nizke cene

Imajo čevlji veletrgovine

R. Stermecki, Celje

s klinci podbite čevlje iz kravine, telefine in boksa izdelajo domači čevljarji. Cenik zastoj. Trgovci engros cene.

Popolnoma varno naložite denar v

Ljubljansko posojilnico

R. Z. Z. O. Z.

ki posluje

v novo preurejenih prostorih

Mestni trg 6 v Ljubljani Mestni trg 6

Vloge na hranilne knjižice in tekoči račun obrestuje najugodneje ter jih izplačuje takoj brez odpovedi. Večje vloge z odpovednim rokom obrestuje po dogovoru. Posojila daje le proti popolni varnosti proti vknjižbi na hiše in posestva ter proti poroštvu. Daje tudi trgovske kredite ter sprejema v inkaso fakture in cesije terjatev.